

# დაზღვევა – ქველმოქმედება, თუ რისკის ანაზღაურება



**დავით ჭიოტაშვილი**  
პროფესორი

დაზღვევა

დაზღვევის, როგორც ეკონომიკური კატეგორიის შესახებ, განსხვავებული შეხედულებები არსებობს. მსოფლიოს თვალსაჩინო ეკონომისტთა მიერ დაფიქსირებულია დაზღვევის სხვადასხვა ფორმულირება, გამომდინარე სუბიექტური და ობიექტური კონცეფციებიდან. ჩემის აზრით, მისაღებია გერმანელი მეცნიერის ა.ვაგენერის მიერ ფორმულირებული განმარტება, რომლის თანახმად, დაზღვევა ისეთი სამეურნეო დაწესებულებაა, რომელიც ააცილებს ან შეარბილებს მანერ შედეგებს ცალკეული, შემთხვევითი, ან გაუთვალისწინებელი მოვლენების დროს კერძო პირის ქონებაზე ცალკეულ შემთხვევებზე გადაანაწილების გზით, რომელსაც ემუქრებოდა საშიშროება, მაგრამ სინამდვილეში არ მოხდა.

დაზღვევის ზოგიერთ განმარტებაში საუბარია არა ქონების დანაკარგებზე, არამედ მოთხოვნილებებზე, როგორც აუცილებლობაზე, რიგი ავტორები (ამანესი, ამანერი) აღიქვამენ დაზღვევას, როგორც ურთიერთდამხმარების პრინციპზე აგებულ სამეურნეო დაწესებულებას, რომელიც აკმაყოფილებს ინდივიდუალურ ან კოლექტიურ მოთხოვნებს სამეურნეო ზარალის უარყოფითი ან კაპიტალის შემცირების განსაზღვრას სტატისტიკური მოვლენების გაზომვის გზით. კაბურთო, სადაზღვევო სტატისტიკის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, დაზღვევის ქვეშ გულისხმობს გაერთიანების ჩვეულებრივ ფორმას, რომლისთვისაც დამახასიათებელია ზოგიერთი თავისებურებანი. პირველი, გაერთიანება უნდა შედეგობრივ მრავალრიცხოვანი ინდივიდუალებისაგან, რომლებიც ერთი სახის რისკის ქვეშ დგება და მიზნად აქვს მატერიალური ზარალის (ფულადი სახსრების) ამოღება. იგი შეიძლება მოხდეს მომავალში მოულოდნელი შემთხვევის დროს. მეორე, ანაზღაურება უნდა გამოიყოს მხოლოდ იმ პრემიებიდან, რომლებიც შეაქვთ გაერთიანების წევრებს (სწორედ ეს განასხვავებს დაზღვევას ქველმოქმედებისაგან). ვფიქრობ, ყველა გაერთიანება არაა დაზღვევა, სადაზღვევო გაერთიანების მიზანია ზარალის ანაზღაურებელი სახსრების მონახვა. სწორედ ანაზღაურება არის შედარებით არსებითი ხასიათის სპეციფიკური ნიშანი სადაზღვევო გაერთიანებისათვის. არსებობს დაზღვევის განსაზღვრის სხვა შეხედულებები, რომელშიც პირველ პლანზე გამოდის სტატისტიკური კანონზომიერება. აღნიშნული მიდგომით დაზღვევა წარმოადგენს ადამიანის კუთვ-

ნილ ქონებაზე შემთხვევითობის შედეგად ზარალის ანაზღაურების ურთიერთობას, რომელიც გამოიხატება მათემატიკური სტატისტიკის კანონით. აკადემიკოსი კეკელი დაზღვევას თვლიდა სამეურნეო საქმიანობის სახელსოლიდარობისა და ანაზღაურების საფუძველზე, რომლის მიზანია მომავალი მოთხოვნების გადაფარვა. იგი დგება შემთხვევით, ამასთანავე, სტატისტიკურად ამოსაცნობი მოვლენით. დაზღვევის არსის განსაზღვრაში ასეთ მიდგომას დღესაც არ დაუკარგავს აქტუალურობა. მას საფუძვლად უდევს ისეთი მახასიათებელი როგორცაა: **ურთიერთობა და ანაზღაურება გარკვეული ასოციაციის მეშვეობით.** ანაზღაურება დაზღვევის არსებითი მახასიათებელია, რომლითაც ის განსხვავდება ქველმოქმედებისაგან, იძულებითობისაგან და ა.შ. დაზღვევა შეიძლება იყოს მხოლოდ იქ, სადაც არსებობს გარკვეულ პირთა ასოციაცია. დაზღვევის მიზანია დანაკარგის ან მომავალი მოთხოვნების ანაზღაურება, რომელიც არსებითად განსხვავდება შენახვისაგან. შენახვი ან დანაზოგი მოსახლეობის ფულადი შემოსავლის ნაწილია, რომელიც იზოგება მომავალი მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად და რომელიც ობიექტურად აუცილებელია პროცესის უწყვეტობის უზრუნველყოფისა და მისი განვითარებისათვის. დაზღვევაში არსებითია ის მოვლენა, რომ ეს მოთხოვნები ან დანაკარგები გამოწვეული იყოს შემთხვევითი მოვლენით და არა კეთილდღეობის გაუმჯობესებისთვის წინასწარ დაგეგმილი ხარჯებით. ერთგვაროვანი მოვლენების განმეორებითობაში აღინიშნება გარკვეული კანონზომიერება, რომელიც ხასიათდება

დიდ რიცხვთა კანონით. ალბათობის თეორიის ბაზაზე დგინდება შემთხვევითი მოვლენის დადგომის ალბათობა. შემთხვევითი მოვლენის ალბათობის შეფასებისას დაზღვევისთვის მნიშვნელოვანია მისი ღირებულების განსაზღვრა. დაზღვევის რისკის შეფასება, სადაზღვევო შენატანების ნაკადისა და დაზღვევის სახეთა მიხედვით გადახდა შეადგენს ამ სახის საქმიანობის ძირითად საფუძველს. მე-20 საუკუნის დასაწყისში ზოგიერთი ეკონომისტი გამოთქვამდა მოსაზრებას, რომ დაზღვევა არის ლატარეა განუსაზღვრელი ტირაჟით: **ვინც დაზარალდა უბედური შემთხვევისაგან, მან მოიგო, ხოლო ვისაც ეს შემთხვევა ასცდა - წააგო. თამაშის არსი მდგომარეობს - ერთი პირის გამდიდრებაში მეორის ხარჯზე შემთხვევითობის გამო.** თანამედროვე თამაშთა თეორიიდან გამომდინარე, დაზღვევა შეიძლება წარმოვიდგინოთ, როგორც თამაში ნულოვანი თანხით ან კიდევ წაუგებადი თამაში. პირველ შემთხვევაში, დაზღვევის თანხა არ უტოლდება სადაზღვევო შენატანებსა და გადასახადებს შემთხვევითი სიდიდის განსხვავებული გადაანაწილების კანონებთან დაკავშირებით და ამ შემთხვევების დადგომით დაზღვევის ყველა სახეობისათვის. მეორე შემთხვევაში - ასოციაციური პასუხისმგებლობა ასოციაციის ყველა წევრისათვის შენატანების გადახდისას ერთნაირია, მისი მოცულობისა და სადაზღვევო მოვლენის დროის შესაბამისად. თამაშსა და დაზღვევას შორის უფრო მეტი განსხვავებაა, ვიდრე მსგავსება. მათ შორის ერთადერთი მსგავსება ისაა, რომ მათი შედეგების წინასწარი განსაზღვრა შეიძლება ერთი და იმავე დიდ რიცხვთა კანონით.

პერიოდი - №4 2009

## რეზიუმე

დაზღვევის არსის განსაზღვრას საფუძვლად უდევს ისეთი მახასიათებლები როგორცაა: **ურთიერთობა და ანაზღაურება გარკვეული ასოციაციის მეშვეობით.** ანაზღაურება დაზღვევის არსებითი მახასიათებელია, რომლითაც იგი განსხვავდება ქველმოქმედებისაგან, იძულებითობისაგან და

ა.შ. დაზღვევის მიზანია დანაკარგის, ან მომავალი მოთხოვნების ანაზღაურება. დაზღვევაში არსებითია ის მოვლენა, რომ ეს მოთხოვნები, ან დანაკარგები გამოწვეული იყოს შემთხვევითი მოვლენით და არა კეთილდღეობის გაუმჯობესებისათვის წინასწარ დაგეგმილი ხარჯებით.